

Iran en de pauwetroon

Hierboven is de keizerlijke kroon van Iran afgebeeld en hieronder zie je een bas-reliëf uit de Sassaniden-periode, gehouwen in de rotskloof van Naksj-i-Rustam.

De dood van Alexander de Grote in 323 v.C. te Babylon stelde wel een brutaal einde aan de droom van een Hellenistische wereldstaat, maar daarom nog niet aan de Griekse invloed in Perzië. Deze was duizend jaar later nog merkbaar. Na het bewind van de Seleucieden veroverden de Parthen de heerschappij: een geduchte nomadenstam, die de Romeinen op veilige afstand wist te houden, al sloot hij met hem wel handels-overeenkomsten af. Dit flinke ruitersvolk onderhield bovendien drukke commerciële betrekkingen met Indië en China. Mithridates I breidde de grenzen van zijn rijk uit en Mithridates II maakte het sterk.

Na 208 na C. slaagden de Sassaniden erin een nieuwe dynastie te vestigen en Perzië weer een meer oosters karakter te geven. Deze vorsten hielden stand tot in de 7e eeuw: dan stortte het rijk ineen. Het werd door de Arabieren overweldigd. De islam drong vooral zijn gezag op godsdienstig en politiek gebied op. In die periode weken verscheidene Perzen naar Indië uit, waar zij nu nog altijd trouwe volgelingen van Zarathus-

"toren der stilte"

tra zijn. Ze bouwden de zogenaamde "torens der stilte", waarin zij de lijken van hun overledenen door gieren lieten verslinden. Perzië zelf werd weldra van Damascus uit door de dynastie der Omajjaden (660-750) geregeerd. Een eeuw later verplaatsten de Abassieden het politieke centrum naar Bagdad. Perzië werd de speelbal van verscheidene dynastieën; na het jaar 1000 moesten zij het juk van de Turkse Seldjoeken dulden en in de 13e eeuw vielen zij in handen van de Mongoolse horden. De Tataren, die er van 1220 tot 1405 huishielden, vernietigden de cultuur. De eerste Mongoolse heerser, Djingiz Kan, liet de steden plunderen en talloze Perzen doden. Het Midden-Oosten werd één rokende puinhoop, één bloedbad. Toch poogden de Safavieden, vooral onder leiding van Abbas de Grote (1587-1629) het land weer op te bouwen; hij stichtte onder meer de nieuwe hoofdstad Isfahan, waarvan de moskeeën nu nog wereldberoemd zijn. Zijn opvolgers waren echter te zwak om het hoofd te bieden aan de invallen van de Afghanen en de Turkmene. Pas in 1739 kwam een Perzische heerser, Nadir Sjah, aan het bewind. Hij leidde zijn legers zegevierend tot in Delhi. Hier veroverde hij de "Troon der Pauwen", die voortaan het zinnebeeld van de keizerlijke macht zou worden. Tevens bracht hij de dochter van de Groot-Mogol mee naar zijn land. In 1796

maakte de dynastie der Kadjaren zich meester van Perzië; ze bleven er tot in 1925 regeren. Teheran werd nu de hoofdplaats van een staat die aan eenheid won.

Toch konden de Kadjaren niet betellen, dat zij heel wat grondgebied aan Rusland moesten afstaan, terwijl anderzijds Groot-Britannië meer en meer invloed kreeg, vooral in het zuidelijke gedeelte van het land. Het moet ons dan ook niet verwonderen, dat de stemming tijdens Wereldoorlog I in Perzië anti-Brits en anti-Russisch was. Officieel bleef het land neutraal, maar onder leiding van Wasz-musz, die wel eens de "Duitse Lawrence" wordt genoemd, wist een Duits expeditiekorps zich in Perzië te vestigen. Het kon op een deel van de bevolking rekenen en berokkende de geallieerden heel wat last. Ook de Turken, die tijdens deze oorlog aan de zijde van Duitsland stonden, nestelden zich in Perzië. Na het ondertekenen van de wapenstilstand in 1918 wisten de Britten aanvankelijk hun posities merkkelijk te verstevigen, wat de sedert 1909 gestichte Anglo-Persian Oil Company vooral ten goede kwam. Maar het nationalisme, aanvankelijk door de Sowjetunie gesteund, werd steeds sterker en verzette zich krachtadig tegen de Engelse invloed. Een officier, Sartip Riza Khan, rukte naar Teheran op en vormde er in 1921 een regering, waarvan hij zelf het departement van landverdediging waarnam. In deze functie slaagde hij erin zijn macht voortdurend uit te breiden, zodat hij op een bepaald ogenblik de feitelijke heerser over Perzië werd. De Engelse invloed werd voortdurend beknot. Plaatselijke leiders werden aan het centrale bestuur onderworpen. In 1925 werd Ahmed als laatste sjah der Kadjaren-dynastie afgezet en Riza Khan tot sjah van Perzië uitgeroepen. Op dat ogenblik trad Perzië in de moderne tijd. De nieuwe sjah verving de naam "Perzië" door "Iran".

Na de dood van Alexander de Grote kwam Perzië onder het bewind van verscheidene dynastieën. De Parthen en de Sassanieden slaagden er nog gedeeltelijk in de grootheid van het land te bewaren, maar in de 7e eeuw werd het door de Arabieren bezet. In de 13e eeuw verwoestten Mongoolse horden het ganse rijk. Wel poogden de Safavieden en de Kadjaren nog het oude Perzië te doen herleven, maar Riza Khan leidde de staat definitief op nieuwe banen.

moskee te Isfahan

